

K SVETONÁZOROVEJ A METODOLOGICKEJ FUNKCII MARXISTICKO-LENINSKEJ FILOZOFII

VLADIMÍR ČECHÁK, Vysoká škola politická ÚV KSČ, Praha

MILAN ŠTEFANKO, Fakulta Vysokej školy politickej ÚV KSČ, Bratislava.

ČECHÁK, V. — ŠTEFANKO, M.: On the Worldview and Methodological Function of Marxist-Leninist Philosophy. *Filozofia* 38, 1983, №. 2, p. 175—183

The process of differentiation in science is accompanied by the development of analytical methods which lead to decomposition of the research object into a number of isolated parts and which is characterized by programmatic refusal of philosophic thinking, due to its speculative character. On the other side the necessity of synthetic reconstruction of the object, on the basis of theoretical means, i.e. in the end effect, always of philosophical theories and methods, arises. This effects that philosophical ideas, whatever abstract form they may be expressed in, acquire in relation to science (and to practical activity, based on this science) methodological and worldview importance. From this viewpoint it is necessary to develop the content of philosophical categories incessantly, whereby it must be noted that by developing of the theoretical aspect of philosophical research the content of philosophical concepts is not enriched, it gets only fixed and defined with more precision. The content of philosophical categories may be enriched only on the base of the development of science and revolutionary practice.

Marxistiko-leninská filozofia sa obyčajne vymedzuje ako veda o najvšeobecnejších zákonoch vývoja prírody, spoločnosti a ľudského myslenia. Ako systém najvšeobecnejších poznatkov o svete je teoretickým základom svetonázoru robotníckej triedy, integrujúcim činiteľom jednoty základných súčastí marxizmu-leninizmu.

Je všeobecne známe, že predmet filozofie sa historicky vyvíjal súčasne s rozvojom vedeckého poznania. Sprievodným znakom tohto procesu bolo vydeľovanie špeciálnovedných disciplín z jej všeobecného rámca na základe uvedomovania si vlastného predmetu skúmania, určenia špecifických metód jeho štúdia a schopnosti vybudovať vlastný teoreticko-konceptuálny systém.

Diferenciačný proces vo vede je sprevádzaný rozvojom analytických metód, ktoré vedú k rozloženiu výskumného predmetu na rad izolovaných častí a vyznačuje sa niekedy programovým odmietaním teoretického filozofického myslenia a poukázaním na jeho špekulatívnosť. Na druhej strane však na každej úrovni vedeckého poznania sa objavuje potreba interpretácie výsledkov výskumov a ich uvedenia do súvislostí s dosiahnutými výsledkami v iných vedách a s konkrétnou historickou praxou ľudí, resp. triedneho boja. To neustále vyvoláva potrebu syntetických rekonštrukcií ich predmetu na základe teoretických, v konečnom dôsledku vždy filozofických teórií a metód, pretože „ani dva... fakty nemožno uviesť do súvislosti alebo ich súvislosť pochopiť bez teoretic-

kého myslenia“. [1, s. 53] Tým je vyjadrené, že plodnosť akejkoľvek oblasti filozofických alebo vedeckých výskumov môže byť zaručená len za predpokladu existencie spojenia medzi filozofiou a špeciálnymi vedami. Bez tohto spojenia hrozí filozofii špekulatívnosť a dogmatizmus vedúci k jej postupnej premene na scholastické blúznenie. Špeciálnym vedám potom hrozí kríza spôsobená stratou všeobecných metodologických princípov, ako na to mnohokrát ukazoval V. I. Lenin. [2, s. 281]

Filozofické idey, nech sú už vyjadrené v akýchkoľvek abstraktných kategóriách a systémoch, získavajú svoju konkrétnu určitosť prostredníctvom základných funkcií, ktoré majú vo vzťahu k revolučnej praktickej činnosti v kultúrnom, politickom, náboženskom, ideologickom kontexte historických pohybov tried a spoločenských skupín, v ktorom sa ich životnosť realizuje. Iba v tomto kontexte sú schopné vyjadriť „ľudskú múdrosť“ (R. Descartes), byť „kvintesenciou svojej doby“. (K. Marx)

Ak uvažujeme z tohto hľadiska o marxisticko-leninskej filozofii, potom môžeme nesporne medzi základné funkcie zahrnúť svetonázorovú a metodologickú.

Svetonázorová funkcia marxisticko-leninskej filozofie v socialistickej spoločnosti v súčasnosti je daná súhrnom konkrétnych úloh, ktoré marxisticko-leninská filozofia má v procese zámerného formovania svetonázorovej orientácie ľudí (tried), zúčastnených na procesoch budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti. [3, s. 39] Množstvo filozofických prác, ktoré z tejto oblasti filozofickej problematiky vychádza, svedčí o relevantnosti témy. Úlohou marxistickej filozofie je teoreticky zdôvodniť určitú (individuálnu alebo spoločenskú) sústavu politických, mravných, estetických a iných poznatkov, hodnotových postojov a noriem, ktoré si má jednotlivec, resp. spoločnosť osvojiť, ak majú byť čo najefektívnejšie zvládnuté úlohy socialistickej výstavby. Je samozrejmé, že túto úlohu môže zvládnuť iba vedecká filozofia, pretože veda je najefektívnejší výraz ľudskej poznávacej a na nej založenej aj praktickej aktivity človeka.

Základom svetonázorovej pozície marxisticko-leninskej filozofie je materialistické riešenie základnej filozofickej otázky. Odpoveď na ňu určuje spôsob videnia sveta, jeho poznávania i praktickej premeny. Riešenie základnej filozofickej otázky určuje svetonázorovú pozíciu človeka, sociálnej skupiny, triedy. Manifestačne to býva vyjadrené v koncepciách rôznych filozofických škôl. Tu je treba hľadať jednu z príčin pokusov o revíziu pojmového aparátu marxistickej filozofie, spojenú s odmietaním principiálneho svetonázorového významu základnej filozofickej otázky, o hľadanie „tretej cesty“ vo filozofii, ktorá by stála nad bojom medzi materializmom a idealizmom. Odtiaľ vyplývali tendencie usilujúce koncipovať filozofiu ako „čistú vedu“, zbavenú svetonázorových, ideologických dimenzií a odmietanie akéhokoľvek vedeckého významu princípov triednosti a straníckosti vo filozofickej

práci. Na ich pozadí sa celkom zreteľne črtali kontúry požiadaviek revízie politického systému socialistickej spoločnosti.

Zvládnutie určitej sústavy poznatkov, ktoré sú filozoficko-teoreticky zdôvodnené, má význam nielen pre utváranie svetonázorových postojov a hodnotových orientácií, ale vnútorné stotožnenie sa s obsahom filozofických pojmov vedie k osvojeniu si určitých základných postupov — metód riešenia celej šírky najrôznejších problémov vedeckých i praktických. V prácach z oblasti metodológie vedeckého poznania sa konštatuje, že metóda v najširšom slova zmysle je „cesta, pohyb, spôsob, forma, návod, ktorým sa niečo pomocou konečného počtu krokov (postupov) dosiahne, zhotoví, pozná, rozrieši alebo dokáže. Presnejšie povedané — metóda je všeobecnosť cesty, forma návodu... postup, ktorým sa rozrieši celá trieda, skupina problémov.“ (4, s. 47)

Každý vedecký pojem (a teda aj filozofický) je výsledkom určitého metodologického snaženia smerujúceho k určitej oblasti, ktorej povaha si vynucuje vždy určitý špecifický charakter snaženia, to znamená spôsob, akým sa predmet skúma, je metodologicky relevantný. V tom zmysle sa V. I. Lenin vyjadril, že „metóda je imanentný princíp predmetu“, že v metóde dochádza k „resumé vedeckej teórie“. (5, s. 238) Je preto celkom pochopiteľné, že metódy jednotlivých vied nemožno ľubovoľne zamieňať, ani metódu filozofie nemožno redukovať na metódu niektorej konkrétnej vedy alebo na jednoduchý súhrn metód jednotlivých vied. Malo by to za následok nielen neprípustné zúženie predmetu filozofického skúmania, ale znamenalo by to aj zrušenie filozofie vôbec. Na druhej strane však nemôže jednotlivé špecifické vedecké metódy od seba ani celkom odtrhávať, pretože v procese rozvíjania vedeckého poznania dochádza ku vzájomnému prelínaniu a ovplyvňovaniu metód i k mnohostrannému zjednocovaniu aparátu, ktorý je výsledkom ich použitia. V týchto procesoch zohrávajú filozofické pojmy významnú úlohu metodologicky zjednocujúcich, resp. syntetizujúcich princípov. (6, s. 18; 7, s. 16)

Metodologická funkcia filozofie, resp. filozofických pojmov nie je len v tom, že vytvára všeobecný metodologický základ špeciálnych vied, ale plní svoju úlohu na každej úrovni vedeckého poznania, kde po predbežnej analýze vzniká potreba syntetickej rekonštrukcie predmetu.

Metodologická funkcia filozofie sa významným spôsobom uplatňuje aj v spoločenskovedných výskumoch, aj v neustálom premietaní obsahu filozofických pojmov do praktickej politiky robotníckej triedy vedenej marxisticko-leninskou stranou. V tomto zmysle opúšťanie základných metodologických princípov — dialektiky alebo ignorovanie dialektického obsahu filozofických pojmov viedlo v praktickej politike vždy na pozície maloburžoáznych utópií o socializme, na pozície buržoázneho evolucionizmu a k strate revolučných perspektív.

Je teda celkom zrejmé, že marxisticko-leninská filozofia musí venovať pozornosť rozvoju svojej metódy — dialektiky a to jednak v sú-

lade so svojím vlastným rozvojom, jednak s potrebami vedy a revolučnej praxe. Túto úlohu môže plniť iba vtedy, ak venuje maximálnu pozornosť rozpracúvaniu svojho pojmového aparátu. Je to dôležité tak vo vzťahu k sebe samej, ako aj vo vzťahu k ostatným špeciálnym vedám. Marxisticko-leninská filozofia si je pritom celkom dobre vedomá toho, že rozvíjaním teoretickej stránky filozofických výskumov, ktoré by spočívali len v použití konkrétnych logických prostriedkov a metód, sa neobohacuje obsah filozofických pojmov, ale iba fixuje a upresňuje. Obsah filozofických pojmov možno obohacovať len na základe rozvoja vedy a revolučnej praxe. V tom je zásadná odlišnosť marxisticko-leninského pohľadu na túto otázku od buržoáznych pozitivistických koncepcií, prípadne postojov kritického racionalizmu, ktorý zastáva názor, že obsah vedeckých pojmov je záležitosťou výlučne špeciálno-logických, resp. logicko-sémantických úvah. (Viď napr. stanovisko K. R. Popper v 8, s. 285)

Rozvíjanie teoretickej, resp. logickej či sémantickej stránky filozofických výskumov má ten význam, že zaručuje možnosti čo najkomplexnejšieho prístupu ku štúdiu predmetu a poskytuje určitú záštitu pred rôznymi spôsobmi zjednodušovania či jednostrannou absolutizáciou, čo nikdy nemožno celkom vylúčiť, ale čo možno obmedziť na najmenšiu možnú mieru. V tomto zmysle aj kritizoval napr. V. I. Lenin chyby G. V. Plechanova pri výklade dialektiky a vytýkal mu, že jednak redukuje dialektiku na sumu príkladov a neskúma ju ako vedu, teóriu alebo systém zákonov a kategórií, ktoré sú spojené so všeobecnými princípmi odrazu dialektiky objektívneho sveta v myslení so zovšeobecnením dejinného vývinu ľudského myslenia a že nerozpracoval dialektiku ako logiku a teóriu poznania, čo má veľký význam pre ich správne pochopenie. Vo *Filozofických zošitoch* si V. I. Lenin dvakrát podčiarkol Heglovu myšlienku: „To je to, čo Platón požadoval od poznania — totiž skúmať veci samy osebe a pre seba, jednak v ich všeobecnosti, jednak od nich neodbočovať a nechytať sa okolností, príkladov a porovnaní, ale mať pred sebou iba tieto veci a uvádzať do svojho vedomia to, čo je v nich imanentné...“ (5, s. 238) V článku *O význame bojovného materializmu* upozorňoval V. I. Lenin, že nijaká veda, nijaký materializmus „nemôže obstáť v boji proti náporu buržoáznych ideí a proti obnove buržoázneho svetonázoru“ bez solídneho filozofického, tzn. teoretického zdôvodnenia. (9, s. 502)

Je celkom zrejmé, že všetky tieto funkcie marxistickej filozofie tvoria vnútornú jednotu a jednostranné rozvíjanie ktoréhokoľvek z týchto aspektov musí sprevádzať uvedenie si toho, že je opodstatnené iba vzhľadom na vedeckú abstrakciu, ktorá je nevyhnutná pre pochopenie ich úlohy a funkčnosti v jednotnom, ale dialekticky štruktúrovanom systéme marxistickej filozofie.

Z uvedeného vyplýva záver dôležitý pre každé výskumné i pedagogické pracovisko. Na jednej strane vzniká potreba oboznamovať sa

s najnovšími výsledkami z oblasti rozvíjania marxistickej filozofickej teórie, na druhej strane je nevyhnutné neustále sa oboznamovať s najnovšími výsledkami vedeckých výskumov (samozrejme nie so všetkými, ale celkom určite s takými, ktoré majú najväčšiu svetonázorovú a metodologickú účinnosť). Ak nie je táto podmienka splnená, hrozí filozofii verbálny abstrakcionalizmus, odtrhnutosť od života a potrieb spoločenskej praxe, opakovanie starých, dobre známych právd a pod., ako na to kriticky ukázal súdruh Leonid Iljič Brežnev na XXVI. zjazde KSSZ.

Integrujúcim činiteľom v tejto činnosti, nielen v podmienkach straníckych, teoretických a pedagogických pracovísk, ale v podmienkach celej spoločnosti je snaha o osvojenie si obsahu straníckych dokumentov, v ktorých sú v koncentrovanej podobe vyjadrené potreby ďalšieho rozvoja našej socialistickej spoločnosti. Na ne musia reagovať vedecký výskum v oblasti filozofie i spoločenských vied, ako aj koncepcie pedagogicko-výchovnej činnosti. Marxov postoj z roku 1843, keď upozorňuje, že novú filozofiu nie je možné vybudovať len na základe kritiky starej filozofie a rozvinutia novoprijatých filozofických princípov, ale iba na základe konkrétnej účasti na organizácii a praxi triedneho boja proletariátu, má metodologický význam. (10, s. 18 a 23) Túto skutočnosť je treba mať stále na pamäti a toto stranícke hľadisko pri rozvíjaní teoretických výskumov i výchovného procesu je treba neustále uplatňovať.

Významnou stránkou uplatňovania teoretických a metodologických funkcií marxisticko-leninskej filozofie v našej konkrétnej práci na škole je rozvíjanie interdisciplinárnych prístupov ku skúmaniu prírodných a spoločenských procesov. V tomto smere významnou mierou k rozvoju vlastnej filozofickej teórie prispeli diskusie napr. o probléme slobody a harmonického rozvoja osobnosti v socializme, o spôsobe života, otázkach vedecko-technickej revolúcie, o problematike etapizácie komunistickej spoločensko-ekonomickej formácie a pod. Tieto tendencie sa v podmienkach straníckych teoretických a pedagogických pracovísk uplatňujú v činnosti vedeckých a vedecko-pedagogických rád i v organizovaní interdisciplinárnych medzikatedrových diskusií. V týchto procesoch súčasne dochádza k sémantickému opracovaniu metodologicky závažných pojmov, s ktorými sa stretávame v učebnom procese i vo výskumnej práci v snahe dosiahnuť efektívne a jednotné pôsobenie.

Dialektika je metóda, pomocou ktorej adekvátne vyjadrujeme pohyb a vývoj, históriu predmetu, rovnako ako jeho logickú štruktúru. Dialektika zahrnuje čiastkové špecifické metódy ako svoje nevyhnutné, ale predsa len všeobecnému podriadené momenty. Len tak môže vystupovať ako všeobecno-metodologický princíp skúmania. Presvedčivým výrazom tohto je fakt, že Marx nerozvíjal učenie o dialektickej metóde len v abstraktnej rovine, ale v procese vlastného tvorivého vedeckého výskumu. Preto sa pri štúdiu dialektiky nezoznamujeme len s klasickými prácami výhradne tzv. filozofickej povahy. Princípy dialektiky, ako napr. jednota historického a logického, postup od abstraktného ku konkrétnemu a

ďalšie sú vynikajúcim spôsobom „prakticky“ rozpracované napr. v Marxovom *Kapitáli*. V. I. Lenin ich rozvíja vo svojom učení o strane nového typu, o odboroch, o štáte, o revolúcii, o triednom boji atď.

Z hľadiska metodologickej stránky pedagogicko-výchovného pôsobenia pri výklade dialektiky sledujeme cieľ, ktorý spočíva v osvojení nového spôsobu myslenia, zbaveného akýchkoľvek jednostranností a metafyzických predsudkov, čo je vždy zdĺhavý proces sprevádzaný niekedy veľmi pozvoľným opúšťaním starých myšlenkových schém a utkvелých predstáv. Nejde teda len o osvojenie určitých tém, prípadne poučiek, ale o hlbší zásah do spôsobu myslenia človeka vôbec.

Aby sa mohol svetonázorový a metodologický význam filozofických kategórií naplniť, je treba sa programovo usilovať o zvládnutie dosiahnutých výsledkov v oblasti teórie dialektiky. Nie je možné si napr. predstaviť v súčasnosti serióznú prácu v oblasti politickej ekonómie bez zvládnutia pojmu spoločensko-ekonomickej formácie, nie je možné si tiež predstaviť prácu historika, ktorý by z toho nevychádzal pri periodizácii dejín, nie je možné si predstaviť vedeckovýskumnú prácu v oblasti etiky, estetiky, dejín umenia, vedeckého komunizmu a pod. Tak by sme mohli postupovať od jedného pojmu k druhému, pričom nevyhnutne dôjdeme k záveru, že nerešpektovanie metodologického významu filozofických pojmov a menovite pojmov materialistickej dialektiky (či už z neznalosti alebo z iných príčin) skrýva v sebe vážne nebezpečenstvo prechodu na nemarxistické metodologické a v dôsledku toho i ideologické pozície. Tu je okrem iného skrytá jedna z gnozeologických príčin revizionizmu, ktorého odlišné teoretické koncepcie nie sú vyvolávané zmenou spoločenskej reality, ako revizionisti tvrdia, ale použitím metodologických postupov, ktoré s dialektikou nemajú nič spoločné.

Dialektika neštuduje len objektívne reálny pohyb sveta, ale tiež proces poznania tejto reality, jej odraz v pohybe pojmov. Každý vedecký pojem mení svoj obsah na základe rozvoja vedeckého poznania v oblasti vlastnej disciplíny a interakcie s výsledkami vedeckého poznania v iných odboroch. Pre filozofiu to znamená, že sa musí programovo usilovať o to, aby získavala čo najväčšie množstvo podstatných záverov z oblasti iných vedeckých disciplín. Preto možno považovať za prínosné prípravu a organizáciu teoretických seminárov z problematiky jednotlivých špeciálnovedných disciplín, ktoré sa zameriavajú na teoreticko-metodologickú problematiku spojenú s rozvojom poznania v týchto disciplínach.

Je v tom treba vidieť jeden z možných a veľmi efektívnych a účinných spôsobov, ako zlepšiť vzájomnú informovanosť vo vedeckej práci, ktorá je nevyhnutnou podmienkou skvalitňovania a rozvoja svetonázorovej a metodologickej funkcie marxisticko-leninskej filozofie. Sú to smery, ktorými je možné zvyšovať metodologickú účinnosť filozofie vo vyučovacom procese vo vzťahu k iným disciplínam, ale súčasne aj metodologickú účinnosť iných disciplín voči filozofii.

Pri rozvíjaní svetonázorových funkcií filozofie sme si vedomí toho, že filozofickým postojom (aj keď je tento veľmi dôležitý) sa povaha a obsah svetonázoru nevyčerpáva. V každom prípade je svetonázor súhrnom (nie mechanickým) postojov filozofických, politických, morálnych, estetických, hodnotových a iných, ale nielen to. Je v určitej rovine integrujúcim činiteľom ľudskej osobnosti a súčasne je prejavom uvedomenia si príslušnosti k triede, s ktorou je jeho nositeľ predovšetkým v dôsledku svojho postavenia vo sfére materiálnej produkcie, ale aj citovo stotožnený a na základe ktorého koná. Predovšetkým tejto druhej stránke je treba venovať zvýšenú pozornosť pri uplatňovaní svetonázorovej funkcie filozofie a domnievame sa, že tu je tiež styčný bod, ktorý filozofia má so všetkými vedeckými disciplínami, ktoré sa na tvorbe svetonázoru zúčastňujú.

Domnievame sa, že je dostatočne špecifikované, aké úlohy pred filozofiou v tejto oblasti stoja. Ide o vyzdvihnutie úrovne vedomia človeka žijúceho v procese budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti na úroveň vedeckej teórie marxizmu-leninizmu v jednote jej troch súčastí, vyzbrojenie ho najnovšími vedeckými poznatkami z oblasti prírodných a spoločenských vied, výsledkom čoho bude maximálne zníženie prejavov živelnosti v jeho konaní a zvýšenie aktívnej účasti v boji za vec robotníckej triedy, v boji za vybudovanie komunistickej spoločnosti.

Inou otázkou je, akým spôsobom, akými cestami je tento cieľ možno dosiahnuť. V konkrétnej rovine v našich podmienkach to zrejme vyžaduje prepracúvanie a rozpracúvanie konkrétnych metodík vo vyučovaní jednotlivých predmetov, pričom nejde len o ich štruktúru, využitie modernej dialektickej techniky a podobne, ale o uplatňovanie a využívanie pedagogických a psychologických poznatkov. Týka sa to nielen vyučovacieho procesu na vysokých školách, ale aj celého systému stranického vzdelávania.

Je potrebné si uvedomiť, že proces tvorby, resp. upevňovania svetonázoru sa nevyčerpáva len osvojením si určitej sumy vedomostí. Možno sa vynikajúcim spôsobom zoznámiť napr. s teoretickými koncepciami súčasného existencionalizmu rovnako ako s teoretickou koncepciou marxisticko-leninskej filozofie. Ide však o to, i keď sa človek zoznámi s obidvoma filozofiami, aby sa vnútorne stotožnil s marxistickou koncepciou a na jej základe konal. V systéme našej práce si to žiada celkom vedomé vylučovanie všetkých tých okolností výchovno-pedagogického procesu, ktoré negatívne pôsobia na „zvnútorňovanie“ naštudovanej látky, pretože inak nevyhnutne dochádza k slovnému deklarovaniu príslušnosti k určitému typu svetonázoru, ale vnútorne tento svetonázor nie je prijatý. Konanie človeka v takomto prípade nie je aktívne, uvedomelé, v praktickom živote sa prejavuje opatrnosťou, čakaním na príkaz „zhora“ a podobne.

Problémom metodologickej a svetonázorovej funkcie marxisticko-

-leninskej filozofie je potrebné venovať sústavnú pozornosť, pretože materialistická dialektika plní teoreticko-metodologickú funkciu pri skúmaní všetkých základných otázok vývoja socializmu a komunizmu a je teoreticko-metodologickým nástrojom poznania a prakticko-revolučného vytvárania komunistickej spoločnosti. Významnú úlohu majú zámery marxisticko-leninskej filozofie v politickej praxi komunistických strán, čo potvrdzujú skúsenosti z rozvoja socializmu v Sovietskom zväze, v Československu i v ostatných socialistických krajinách. Marxisticko-leninská filozofia tu pôsobí ako teoretický a metodologický základ politiky komunistickej strany. Je jadrom ideologického pôsobenia, základnou teoreticko-metodologickou platformou boja proti buržoáznej ideológii. Potvrdzujú to aj negatívne skúsenosti deštruktívneho vplyvu rôznych protimarxistických filozofických prúdov, ktoré sa u nás vyskytli v krízovom období a ktoré sa prejavili pri pokusoch o deštrukciu aj v iných socialistických krajinách (v poslednej dobe predovšetkým v Poľsku).

Svetonázorový význam marxisticko-leninskej filozofie vyplýva i z toho, akú dôležitú úlohu mala pri prekonávaní dôsledkov krízového obdobia vo vedomí ľudu a akú má v boji proti revizionizmu a rôznym formám antikomunizmu. Súčasne plní funkciu teoretického východiska riešenia aktuálnych otázok rozvoja socialistickej spoločnosti. Aktívne skúma teoretické a praktické problémy budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti, významne prispieva k poznaniu ich špecifickosti, k určovaniu základných úloh spoločenskej praxe. Intenzívne pôsobí vo vedeckom poznaní, vo svetonázorovej výchove a svojím metodologickým a svetonázorovým vplyvom formuje základné dialektickomaterialistické a triedne stranícke prístupy uvedomelého konania vo všetkých rozhodujúcich oblastiach života našej socialistickej spoločnosti.

LITERATÚRA

1. ENGELS, F.: Dialektika prírody. Bratislava 1963.
2. LENIN, V. I.: Materializmus a empiriokriticizmus. Bratislava 1973.
3. XVI. zjazd KSČ. Dokumenty a materiály. Bratislava 1981.
4. FILKORN, V.: Úvod do metodológie vied. Bratislava 1960.
5. LENIN, V. I.: Filozofické zošity. Bratislava 1980.
6. LEONOVÍČ, G. A.: O roli terminov v naučnom poznaní. In: Filosofija i nauka. Leningrad 1975.
7. GOTT—TUCHTIN—ČUDINOV: Filosofskie problemy jestestvoznaniya. Moskva 1974.
8. GROSSNER, K.: Verfall der Philosophie. Hamburg 1971.
9. LENIN, V. I.: O význame bojovného materializmu. In: Vybrané spisy 5. Bratislava 1973.
10. MARX, K. — ENGELS, F.: Svätá rodina. Bratislava 1963.

Владимир Чехак, Милан Штефанко

Процесс дифференциации в науке сопровождается развитием аналитических методов, ведущих к разложению предмета исследования на ряд изолированных частей, и отличается иногда программным отрицанием философского мышления с указанием на его спекулятивность. С другой стороны, возникает потребность в синтетической реконструкции предмета на основе теоретических, в конечном итоге всегда философских теорий и методов. В силу этого философские идеи, выраженные в какой бы то ни было абстрактной форме, имеют по отношению к науке (и основанной на ней практической деятельности) методологическое и мировоззренческое значение. С этой точки зрения необходимо постоянно развивать содержание философских категорий, причем надо отдать себе отчет в том, что посредством развития теоретической стороны философских исследований содержание философских понятий не обогащается, а только закрепляется и уточняется. Содержание философских категорий можно обогащать лишь на основе развития науки и революционной практики.

ZUR WELTANSCHAULICHEN UND METHODOLOGISCHEN FUNKTION DER
MARXISTISCHEN PHILOSOPHIE

Vladimír Čechák, Milan Štefanko

Der Differenzierungsprozess in der Wissenschaft wird von der Entwicklung analytischer Methoden begleitet, die zur Auseinanderlegung des Forschungsobjekts in eine Reihe isolierter Teile führen und ist manchmal durch die programmatische Zurückweisung philosophischen Denkens mit Hinweis auf seine Spekulativität gekennzeichnet. Andererseits entsteht das Bedürfnis einer synthetischen Rekonstruktion des Gegenstandes aufgrund theoretischer letztlich immer philosophischer Theorien und Methoden. Dies bewirkt, dass philosophische Ideen, obgleich abstrakt formuliert, im Verhältnis zur Wissenschaft (und der auf ihr begründeten praktischen Tätigkeit) durch methodologische und weltanschauliche Bedeutung ausgewiesen sind. Unter diesem Gesichtspunkt muss man den Inhalt philosophischer Kategorien unentwegt entwickeln, eingedenk dessen, dass durch die Entwicklung der theoretischen Seite philosophischer Forschungen, der Inhalt philosophischer Begriffe nicht bereichert, sondern nur fixiert und präzisiert werde. Der Inhalt philosophischer Kategorien lässt sich nur aufgrund der Entwicklung von Wissenschaft und revolutionärer Praxis bereichern.